

ностъ да се движи така, че да се добива общо благо. Когато множеството бива задоволено, то е спокойно и мирно. Обратно, ако дейноститѣ на членоветѣ се спъватъ, потискатъ, забраняватъ, настѣпва недоволство, смущение, борба, която понѣкога избива въ бунтъ, война. Затова назначението на властѣта е да пази равновесие, да примирява противоречията, да спира тѣзи, които заграбватъ много и да потиква онѣзи, които сж изостанали назадъ, та да се запазва веригата на общото развитие и общата целъ. Така идваме до справедливъ законъ.

Въ момента, когато се признае справедливото и законно развитие на всички; когато членоветѣ на обществото почувствуватъ нужда съ решителностъ и самопожертвувание да запазватъ правото на другитѣ, се явява *добродетельта*.

Следователно, добродетеленъ може да бжде онзи, който безъ препятствие задоволява законнитѣ си нужди и му оставатъ още сили и срѣдства да прави добрини на другитѣ. Потисникътъ не може да бжде добродетеленъ, както и сиромашътъ не може да бжде дарителъ, хилавиятъ да бжде храбъръ и т. н.

Ала общественото, както и личното доволство, има степени. То се достига и съ систематични усилия. Приема се, че срѣдната обществена класа, която твори голѣми блага, се задоволява съ умѣреностъ и разумностъ. Бедната класа прекарва въ оскѣдностъ, а богатата безогледно гони висши наслади и пълна сигурностъ. Ето за тази класа се препорѣчва отъ нравствения законъ въздържание и самообладание. Тя трѣбва да спести излишното и да го повърне въ една или друга форма на обществото, като съдействува за общо подобрене и благоденствие на масата. Иначе тя не може да оправдае съществуването си.

Прави сж ученитѣ, които изискватъ отъ заможнитѣ класове да възпитаватъ децата си въ скромностъ, умѣреностъ и спестяване на срѣдства, потрѣбни за висши обществени и народни предназначения. И нека всички помнятъ, че общото задоволство създава спокойствието, мирътъ и напредъка.
